

Als door een wonder de oorlog overleven

Voor de twintigjarige Wim Aloserij verloopt de oorlog tot eind 1943 zonder noemenswaardige problemen, maar dan ontkomt ook hij niet aan de Arbeitseinsatz en wordt hij naar Duitsland gestuurd. Daar had hij het met de *Arbeit bei der Strassenbahn* in Braunschweig slechter kunnen treffen. Als aan het eind van het jaar de bombardementen op de Duitse steden in hevigheid toenemen, wil hij er weg. Hij besluit terug te keren naar huis. Het reizen door Duitsland lukt nog vrij gemakkelijk, maar het passeren van de grens vergt een halsbrekende en levensgevaarlijke stunt: in het donker ligt hij achter een luchtkoker op het dak van een trein.

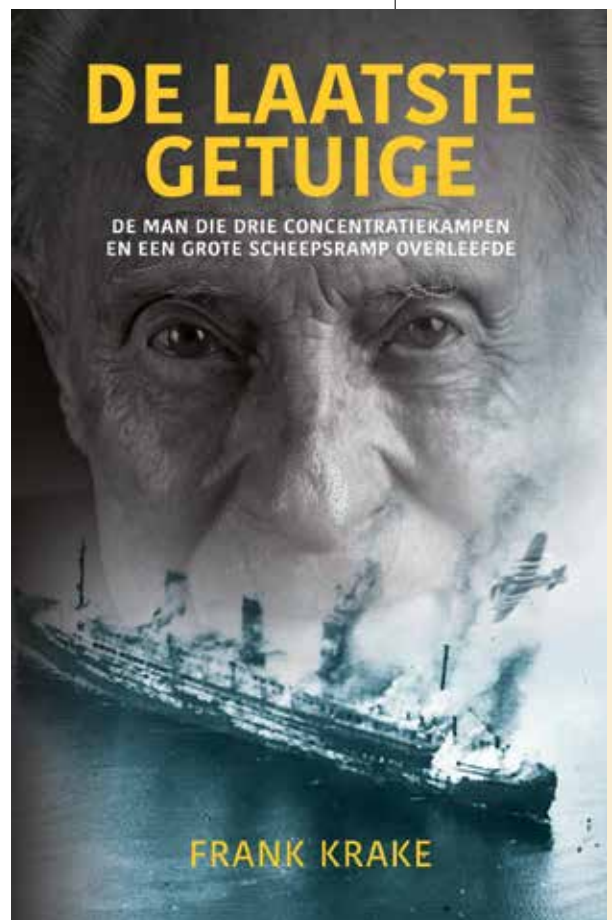
In Nederland duikt hij onder op verschillende adressen. Op het laatste adres ontbreekt elk comfort. Na gedane arbeid op een boerderij overdag, slaapt hij er eerst 's nachts in de hooischuur en later verderop op het land, in een kist onder de grond tussen de struiken. De plek wordt tijdens een razzia over het hoofd gezien. Toch slaat aan het eind van de zomer in een moment van onoplettendheid het noodlot toe. Hij valt in handen van twee landwachters, die geen pardon kennen en hem aan de Duitsers overleveren. De hel breekt voor hem los. Eerst in Kamp Amersfoort – het doorgangskamp waar onder meer Joseph Kotalla (een van de drie van Breda) zijn sadisme en moordlust botviert – en daarna in Neuengamme. In dit concentratiekamp in de omgeving van Hamburg heerst totale rechteloosheid. Urenlange appels onder barre weersomstandigheden, genadeloze afranselingen tot soms de dood erop volgde, standrechtelijke executies en verschrikkingen die het voorstellingsvermogen te boven gaan. Door zo min mogelijk op te vallen, slim te zijn en het geluk naar zijn hand te zetten, weet Wim Aloserij in leven te blijven en zich fysiek lange tijd redelijk goed

te houden.

In het nabijgelegen buitenkamp Husum-Schwesing, waar hij in de zomer met elfhonderd medegevangenen naartoe wordt gedeporteerd, is de leefsituatie minstens zo erbarmelijk. In navolging van de Atlantikwall wil Hitler aan de Noord-Duitse kust een Friesenwall bouwen met stellingen, bunkers en antitankgrachten. De dwangarbeiders moeten naast het zware sjouwwerk diepe greppels in de moerasgrond graven tot zij erbij neervallen. Hierdoor vinden tallozen de dood door honger, ziekte, ellende of uitputting. *Husum is ein Vernichtungslager. Hier gibt's nur Lebendigen und Toten. Es is hier kein Versorgungsanstalt.* Dit waren de welkomstwoorden van kampleider Griem, die pas in de jaren zestig werd opgepakt en ook daarna zijn straf ontliiep door voortijdig te overlijden. Door een listigheid (tijdens het zware buitenwerk ziet hij kans zich aan het zicht te onttrekken) kan Wim Aloserij hier eveneens zijn krachten nog enigszins sparen. Ook dit inferno overleeft hij, waarna hij, wanneer het megalomane project eind december wordt afgeblazen, weer terugverhuist naar Neuengamme. Voor de meeste kampgevangenen, die de meedogenloze wreedheid meer dood dan levend weten te doorstaan, eindigt de oorlog nog op een vreselijke manier, terwijl ze de vrijheid aan de horizon al zien gloren. Samen met achtduizend lotgenoten belandt Wim Aloserij op een van de drie schepen die de Britten in de Lübecker Bocht per abuis bombarderen. Het is een godswonder dat hij als een van de weinigen de vlammenzee op het water overleeft en het kan navertellen. Wim Aloserij, geboren in 1923, heeft de publicatie van het boek over hem nog kunnen meemaken. Een paar dagen voordat hij op 4 mei 2018 op de Dam een toespraak zou houden, is hij onverwacht in Hamburg over-

leden. Hij was daar uitgenodigd voor een herdenking. Ook op hoogbejaarde leeftijd moet hij over een fenomenaal geheugen hebben beschikt, want het is nog niet zo lang geleden dat hij met zijn geschiedenis, die een mens het liefst voor altijd zou willen vergeten, tot in de kleinste details in de openbaarheid trad. De auteur, Frank Krake, heeft de aan hem toevertrouwde verhalen doorverteld met een groot inlevingsvermogen en bovendien uitvoerig voorzien van historische achtergrondinformatie. *De laatste getuige* is een aangrijpend en meeslepend document geworden, dat de lezer na het omslaan van de laatste bladzijde nog lang zal heugen.

Gert Moleman

De laatste getuige. De man die drie concentratiekampen en een grote scheepsramp overleefde. Frank Krake (Achtbaan, Hengelo 2018), 312 blz., €19,99